

EDUCAȚIA – ACTIVITATE SOCIALĂ ACORDATĂ LA REPERE CULTURALE ȘI ISTORICE BINE DETERMINATE

EDUCATION - SOCIAL ACTIVITY ACCORDING TO CULTURAL AND HISTORICAL WELL DETERMINED REFERENCES

Lect. univ. dr. Iacob-Daniel CHIVU¹

Abstract:

ASSEMBLING INFORMATION IN A GLOBAL PERSPECTIVE IS NOT POSSIBLE WITHOUT A PERMANENT STRUCTURE AND RESTRUCTURING OF THE INFORMATION, IN LINE WITH INTERDISCIPLINARY INVESTIGATION AND PHILOSOPHICAL DIALECTICS. BUT THE NEW HORIZON OF SCIENCE AND TECHNOLOGY, WHICH HAS GAINED AN UNPRECEDENTED MAGNITUDE, COULD NOT BE PENETRATED AND USED WITHOUT CERTAIN CLARIFICATIONS AND DIFFERENTIATIONS IMPOSED BY THE REQUIREMENTS OF APPLICATION AND USE IN PRACTICAL LIFE.

WHEN IT COMES TO PROPAGATING THE CONTENT OF SCIENCE AND TECHNOLOGY, CULTURE IN GENERAL, THE PATH CAN ONLY BE THE ONE OF DECODING ABSTRACTIONS IN A LANGUAGE ACCESSIBLE TO THOSE WHO ARE TRAINED. IT IS THE CLASSIC DESIRE TO TRANSLATE THE LOGIC OF SCIENCE INTO THE PEDAGOGICAL LOGIC, THE ONLY ONE ABLE TO SATISFY THE REQUIREMENTS OF A SCHOOL-TYPE COMPUTERIZATION, IE PROGRESSIVE AND SYSTEMATIC.

NOWADAYS, THE DEVELOPMENT OF SOCIETY AND THE INDIVIDUAL, STRONGLY IMPELLED BY THE PROGRESS OF SCIENCE AND TECHNOLOGY, IS RELATED TO EDUCATION AND PRODUCTION.

Keywords: EDUCATION, GENERATION, SYSTEM, IDEAL

Educația, componentă a existenței socio-umane, poate fi definită ca un fenomen care a apărut odată cu societatea umană, mijlocind și diversificând raportul dintre om și mediul său, suferind modificări esențiale pe parcursul evoluției sale, favorizând dezvoltarea omului prin intermediul societății și a societății prin intermediul omului.

Omul ființează și devine ceea ce este prin educație. Din momentul în care omul a apărut, educația l-a însoțit, l-a modelat, l-a spiritualizat. Educația reprezintă un fenomen de mare complexitate, abordabil doar la scara proiecțiilor și a realizării sale, valabile în plan social și individual.

Termenul *educație* poate fi dedus din latinescul *educō-educare* (a alimenta, a îngriji, a crește - plante sau animale). Cu aceleași înțelesuri întâlnim, la francezi, în secolul al XVI-lea, termenul *education*, din care va deriva și cel românesc *educație*.

---

¹ Universitatea “Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu daniel.chivu1984@gmail.com

Termenul mai poate fi dedus și din latinescul *educere-educere*, care înseamnă a duce, a conduce, a scoate². Se pare că ambele traiecte etimologice sunt corecte, iar ramificațiile semantice - de altfel, destul de apropiate - concură la o decantare semiotică destul de precisă.

Educația este activitatea de disciplinare, cultivare, civilizare și moralizare a omului, iar scopul educației este de a dezvolta în individ toată perfecțiunea de care este susceptibil³.

Educația constituie acțiunea generațiilor adulte asupra celor tinere, cu scopul de a forma acestora din urmă anumite stări fizice, intelectuale și mentale necesare vieții sociale și mediului special pentru care sunt destinate⁴.

Observăm că în unele definiții sunt luate în considerare fie scopul educației, fie natura procesului, fie conținutul educației, fie laturile sau funcțiile actului educativ.

Definirea educației se poate realiza din unghiuri diferite de vedere (în prezent se cunosc peste 120 de definiții!!). I. Cerghit identifică următoarele posibile perspective de înțelegere a acesteia⁵:

a. *educația ca proces* (acțiunea de transformare în sens pozitiv și pe termen lung a ființei umane, în perspectiva unor finalități explicit formulate);

b. *educația ca acțiune de conducere* (dirijarea evoluției individului spre stadiul de persoană formată, autonomă și responsabilă);

c. *educația ca acțiune socială* (activitatea planificată ce se desfășoară pe baza unui proiect social, care comportă un model de personalitate);

d. *educația ca interrelație umană* (efort comun și conștient între cei doi actori - educatorul și educatul);

e. *educația ca ansamblu de influențe* (acțiuni deliberate sau în afara unei voințe deliberate, explicite sau implicite, sistematice sau neorganizate, care, într-un fel sau altul, contribuie la formarea omului ca om).

Sintetizând o serie de ipostaze ale educației, surprinse în multiplele tentative de definire, vom evidenția următoarele note și trăsături ale educației ca fenomen⁶:

- educația este un demers aplicabil doar la specia umană; această acțiune nu se poate extinde asupra lumii animalelor sau a plantelor, întrucât în acest perimetru factorul conștiință - fără de care nu există educație - lipsește cu desăvârșire;

- educația constă într-un sistem de acțiuni preponderent deliberate, ea este o propunere a unei anumite intenționalități, a unei previzibilități; acțiunile întâmplătoare și toate influențele ocazionale sunt purtătoare de mesaje educogene, dar nu pot fi induse la copii automat, ci mediate, integrate, exploatate - cu atenție și inspirație - prin acțiuni conjugate ale factorilor educației;

- în măsura în care influențele sunt concentrate la nivelul unor instituții de profil, acțiunile permit o organizare, o structurare și chiar o planificare sub aspectul sarcinilor și timpului acordat acestora;

- educația se realizează în perspectiva unui ideal de personalitate umană, acordat la repere culturale și istorice bine determinate;

- educația nu este o etapă limitată numai pentru o anumită vârstă, ci se prelungește pe întregul parcurs al vieții unui individ.

---

² Cristea, S., (1996), *Pedagogie – pentru pregătirea examenelor de definitivat, grad didactic II, grad didactic I, reciclare*, Editura Hardiscom, Pitești, p.12

³ Kant, I., (2002), *Despre pedagogie*, Editura Paideia, București, p.12

⁴ Durkheim, E., (1980), *Sociologie și educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.81

⁵ Cerghit, I., (2006), *Metode de învățământ*, Editura Polirom, Iași, p.120

⁶ Cucoș, C., (2006), *Pedagogie, Ediția a II-a revazută și adăugită*, Editura Polirom, Iași, p.40

Pentru o mai nuanțată precizare a ceea ce denumim educație, se cuvine să amintim aici cuvintele lui M. Debesse⁷ care, evidențiind rolul socializator și umanizator al educației, afirma totodată că "educația nu creează omul, ea îl ajută nsă se creeze". Cuvintele pedagogului francez aduc în discuție dimensiunea praxiologică a acțiunii educative, calitatea ei de a fi un proces organizat, prin care se urmărește atât socializarea tinerilor (prin imperativele sociale pe care le impune acestora), cât și individualizarea acestora (prin asigurarea unor premise ale formării și dezvoltării personalității tinerilor supuși actului instructiv-formativ).

Educația mijlocește interacțiunea dintre premisele ereditare și condițiile de mediu, orientând procesul formării și dezvoltării personalității în perspectiva unor finalități educative explicite.

Prin intermediul educației, copilul asimilează și interiorizează elementele socio-culturale din mediul ambiant, transferându-le în comportamente proprii, în modele, norme, valori, atitudini, cunoștințe, ce asigură trecerea de la realitatea biologică, la cea umană, socială⁸.

Adaptarea formării tinerei generații la cerințele unei dezvoltări temeinice se dovedește un proces dificil, care depășește sfera cifrelor de școlarizare, a profilurilor de școli și facultăți, aceasta vizând echilibrul existent în sfera obiectivelor (cognitive, afectiv-volitive și psihomotorii) și a conținuturilor, fapt ce determină o analiză profundă a acordurilor și dezacordurilor existente între școală și normele și practicile aplicate în viața socială⁹. Interrelația educație – cultură – civilizație – personalitate se afirmă ca un factor hotărâtor în formarea individului și a comunității sociale.

Un sistem educativ trebuie să formuleze clar tipurile de comportamente ce vor contribui la rezolvarea problemelor viitoare ale culturii, precum și genul de instruire ce va genera aceste comportamente. Acest aspect presupune demersuri prospective complexe care să anticipeze stările viitoare ale acestuia, dat fiind implicarea atât a ansamblului activităților teoretice concretizate în concepții, teorii, discipline științifice, activități operaționale de modelare, proiectare, planificare, cât și activități de pregătire și de înfăptuire a lor¹⁰.

Sistemul de învățământ este privit ca un fenomen la nivel mondial, fiind considerat o activitate care poate favoriza, prin funcțiile și specificul său, comunicarea, apropierea și conlucrarea dintre națiuni, zone, culturi.

Idealul reprezintă cel mai înalt grad al perfecțiunii într-o anumită direcție sau domeniu, reprezintă tipul perfect spre care se îndreaptă în mod constant și metodic activitatea creatoare umană.

Idealul educațional concentrează în esența sa modelul sau tipul de personalitate solicitat de condițiile sociale ale unei etape istorice, pe care educația este chemată să-l formeze în procesul desfășurării ei. El desemnează finalitatea generală a acțiunii educaționale, modelul de om, proiectul teoretic, care orientează și direcționează procesul instructiv-educativ într-o etapă istorică concretă. Idealul educațional este un model dinamic deschis, în interiorul căruia se produc modificări și restructurări continue.

---

⁷ Debesse, M., (1970), *Psihologia copilului de la naștere la adolescență*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 75

⁸ Păun, E., Șerbănescu, L., (2008), *Educabilitatea. Medii educaționale și factorii dezvoltării personalității umane*, în Potolea, D., Neacșu, I., Iucu, R., B., Pânișoară, I., O., coord. – Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II, Editura Polirom, Iași, p. 106-107

⁹ Dewey, J., (1972), *Democrație și educație – O introducere în filozofia educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.280

¹⁰ Orțănescu, D., Orțănescu, C., (2001), *Învățarea motrică*, Editura Universitaria, Craiova, p.184

După C.Narly (1995)¹¹, "idealul nu este numai polul spre care tinde orice înrăuire educativă, ci este în același timp prisma, este luneta prin care noi privim și concepem însăși întreaga realitate pedagogică, așa cum ne apare în marile ei probleme".

Idealul educativ nu este funcțional decât în măsura în care permite o descompunere în secvențe dezirabile sau normative, prin redimensionări și concretizări la realitățile și situațiile educaționale. Datorită gradului înalt de generalitate, idealul educativ poate deveni, uneori, inoperant, frizând utopicul, asta și datorită faptului că idealul educativ nu se decantează natural în spațiul activităților educative, ci se decretează, din exterior, din partea unor instanțe politice, de pildă.

Convergența dintre structurile interioare ale personalității, exprimate prin dominante psihice (vocație, creativitate) și nevoile societății, ne conduce spre *idealul vocațional*. Unirea laturii interne a personalității umane cu activitatea profesională, în idealul vocațional, creează echilibrul între aspirațiile individului și nevoile sociale, fără a sacrifica pe nici una dintre ele.

În fiecare societate apar idealuri noi, care se modifică în funcție de baza economică a societății.

Idealul educațional al Spartei antice era „militarul”, iar „omul bun și frumos” era idealul Atenei antice. Idealul educației propus de sistemul lui Rousseau era „omul liber și bun de la natură”, iar idealul educațional propus de Locke pentru Anglia era „gentlemanul”.

Ca orice tip de ideal, idealul educațional se află în interacțiune cu *idealul social*, având în vedere omul în diverse ipostaze: idealul educațional vizează formarea personalității, idealul social integrează personalitatea deja formată.

În consecință, idealul educațional urmează să proiecteze ca deziderate fundamentale necesitatea valorificării și desăvârșirii potențialului uman, formarea unei personalități armonioase și creatoare, a omului activ. Modelul de personalitate care trebuie format de actuala societate românească ia în considerație următoarele elemente ale vieții social-economice:

- economia de piață;
- tehnologii de vârf;
- democrație autentică;
- promovarea valorilor moral-civice.

I. Nicola (1993)¹² consideră că „idealul educațional din societatea noastră presupune formarea unei personalități integral-vocaționale și creatoare, capabilă să exercite și să inițieze roluri sociale în concordanță cu propriile aspirații și cerințe sociale”.

În încheierea referirilor asupra idealului educațional, trebuie subliniat faptul că idealul este o țintă, greu de atins, realizarea integrală a lui nefiind posibilă, deoarece el este în permanentă modificare, conform comenzii sociale care-l determină.

Scopul educațional este „busola” oricărei acțiuni umane. Scopul reprezintă ceea ce își propune cineva să realizeze într-un interval de timp și în condiții precis determinate, anticiparea în conștiința omului a rezultatului spre care sunt îndreptate acțiunile sale. Este o ipostază a finalității educației care realizează acordul între idealul educațional și obiectivele sale, atunci când el este pertinent sau poate sta în locul idealului, când acesta este supradimensionat axiologic sau inadecvat, iluzoriu, utopic.

Scopurile pe care și le propune omul în activitatea sa practică sunt generate de necesități obiective și reprezintă perspective concrete, trepte spre atingerea idealului. Între ideal și scop există o strânsă interdependență: idealul determină scopurile educative, iar scopurile educative

---

¹¹ Narly, C., (1995), *Problema idealului pedagogic*, în Modelul uman și idealul educativ (Antologie de texte), Editura Didactică și Pedagogică, București, p.94

¹² Nicola, I., (1993), *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 70

concretizează pe diverse planuri și la diverse niveluri recomandările idealului. „Între idealul educativ și scopul educației este o deosebire de nuanță, de grad, și nu de natură” (A.Dancsuly)¹³.

Atingerea unui ideal presupune realizarea în mod succesiv a anumitor scopuri.

Scopurile educației sunt condiționate de datele realității obiective, fiind subordonate unor finalități generale.

Scopul educațional reprezintă proiectarea și anticiparea unui anumit rezultat pe care vrem să-l realizăm. El are o determinare psihologică fiind rezultatul conștientizării cerințelor idealului și al trecerii lui prin filtrul personalității subiectului. Scopul educațional desprins din cel social reprezintă sinteza calităților ce trebuie formate la tânăra generație. Altfel spus, el reprezintă contribuția școlii, a sistemului de învățământ și educație, a tuturor factorilor educativi la realizarea scopului social.

Complexitatea educației este evidentă din perspectiva consecințelor pe care aceasta le poate avea în planul dezvoltării umane și sociale. În acest sens, în literatura de specialitate, funcțiile educației sunt percepute diferit, luându-se drept criterii de analiză în special raportarea la dimensiunile existenței umane (funcția cognitivă, economică și axiologică – D.Todoran, 1982¹⁴) sau la domeniile vieții sociale (funcția politică, economică, culturală – S.Cristea, 2000¹⁵).

Prezentarea funcțiilor educației poate fi făcută din perspectiva holistică asupra educației (educația ca un tot unitar, ca experiență globală, completă și complexă), pornind de la două dimensiuni în analiza calității educației: domeniul (tehnico-economic, socio-uman, politic, cultural și educațional) și nivelul de impact (individual, instituțional, comunitar, național și internațional/global).

Sunt valorificate astfel ideea educației ca "resort autoreglator" (datorită căruia subiectul se creează pe sine) subliniată de C.Cucoș (2002)¹⁶ și perspectiva internațională, anticipată de G.Vădeanu (1988)¹⁷.

Funcțiile socio-umane ale educației, se referă la impactul acesteia în planul dezvoltării personalității omului și al relațiilor sociale la diferite nivele. La nivel individual, educația contribuie la dezvoltarea maximală a potențialului psihic și social al elevilor. La nivel instituțional, școlile și celelalte instituții educaționale facilitează apariția și întărirea calității relațiilor interumane și a comportamentului organizațional. La nivel comunitar, educația răspunde nevoilor sociale prin funcții ce includ integrarea socială a membrilor, facilitarea mobilității sociale în cadrul structurii sociale existente și consolidarea conceptului de echitate socială.

Datorită creșterii conștiinței globale, educația trebuie să-și propună dezvoltarea subiecților în spiritul armoniei internaționale, cooperării sociale, precum și educația pentru eliminării discriminării naționale, regionale, rasiale și sexuale.

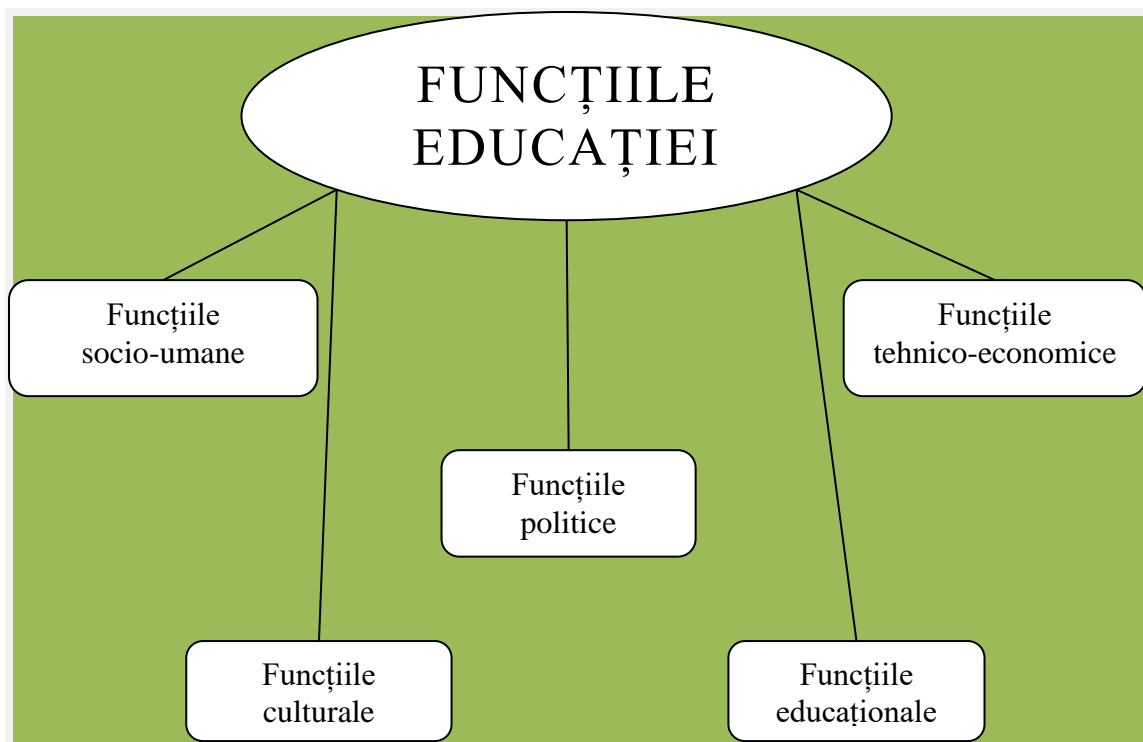
¹³ Dancsuly, A., (1979), *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p68

¹⁴ Todoran, D., (1982), *Probleme fundamentale ale pedagogiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.57

¹⁵ Cristea, S., (2000), *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera, Chișinău, p.81

¹⁶ Cucos, C., (2002), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, p.41

¹⁷ Vădeanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.55

Figura 1. Funcțiile educației din perspectivă holistică

Educația contemporană

Problematika lumii contemporane a generat atât în sfera politicii și culturii, cât și în cea a educației, un număr de imperative care sunt din ce în ce mai bine precizate: adaptarea păcii, salvarea mediului, promovarea unei noi ordini economice, etc.

Se pot desprinde, în mod sistematic, două strategii: este vorba, pe de o parte, de poziția celor sceptici, care consideră că sistemele educative nu au și nu pot avea un rol foarte important în pregătirea lumii de mâine, în consolidarea unui viitor mai bun.

Pe aceste poziții se situează toți cei ce consideră că școala ar fi în declin.

Aplecându-se asupra instituțiilor care manipulează cel mai puternic trebuințele umane, Ivan Illich considera școala drept una dintre cauzele de bază ale acestui rău, pentru că ea amplifică dorința de a consuma, formând „capitaliști de cunoștințe”. Soluția pe care o propune este simplă: „orice mișcare de eliberare a omului trebuie să treacă prin deșcolarizare”¹⁸.

Dintre criticile formulate la adresa școlii de I. Illich, reținem:

- școala este o instituție cu maxim caracter manipulator, deoarece face să crească continuu cererea de educație școlară, pentru toți oamenii și pentru un număr mare de ani. Cultivând mitul valorilor instituționalizate, ea îi învață pe oameni să devină clienți ai altor instituții. De aici pornește critica acerbă asupra obligativității învățământului, care nu înseamnă, după autorul citat, decât o știrbire a libertății individuale, o subordonare a copilului sau tânărului față de „cel mai important și anonim dintre patroni” - școala;

- instituțiile de învățământ, prin obiective, organizare, conținut, tehnici de instruire alienează tânara generație, pregătind-o pentru o viață de același fel. Prin cultivarea nevoii de a învăța, ea îl face pe tânăr dependent de instituție. Acesta nu va mai găsi curajul, tăria și încrederea de a se dezvolta independent.

¹⁸ Illich, I., (1977), *Deșcolarizarea societății și rețelele cunoașterii*, în *Sociologia educației și învățământului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.235

Ceea ce se poate constata în raport cu această analiză, este faptul că neajunsurile pe care autorul le consideră ca fiind ale școlii, caracterizează, de fapt, societatea. Iată de ce deșcolarizarea nu are cum să reprezinte o soluție, școala reprezentând și ea, cu toate însușirile sale, un produs al societății și al ordinii sale politice. Pe de altă parte, există în critica lui I. Illich o serie de aspecte de actualitate:

Ø predominanța, încă, a aspectului informativ al procesului de învățământ, în defavoarea celui formativ;

Ø insuficiența preocupare pentru cultivarea independenței tinerilor în direcția rezolvării problemelor de viață;

Ø sufocarea, mai degrabă, a creativității, decât dezvoltarea ei.

Deși aceste critici sunt cunoscute iar oamenii școlii se străduiesc să depășească aceste neajunsuri, opinia lui I. Illich este că nu trebuie alocate fonduri din ce în ce mai mari pentru îmbunătățirea sistemelor școlare (pentru cercetare, pentru reducerea numărului de elevi cu care lucrează un cadru didactic), ci școala trebuie să dispară dintre instituțiile sociale. Școala, nu însă și educația. Ei i se recunoaște rolul esențial în dezvoltarea individuală și socială, numai că trebuie să fie realizată de fiecare individ.

Unii specialiști, cred însă în puterea educației și în capacitatea ei de a contribui cu resursele specifice la constituirea viitorului. Educația nu poate rezolva ea singură totalitatea problemelor lumii contemporane, dar nu se poate concepe nici soluționarea temeinică și durabilă a gravelor probleme actuale fără contribuția sistemelor educative.

Interesul pentru rolul educației în ameliorarea vieții de astăzi, în lumina unei societăți viitoare mai bune, trebuie să se exprime în conceptualizarea acestei încrederi sub formă de programe axate pe valorile educației de mâine.

Transformarea existenței contemporane are loc sub acțiunea a diverși factori, între care o importanță particulară are dezvoltarea științei și tehnicii. Progresul real nu e posibil prin multiplicarea factoriologică și prin proliferarea haotică de informații, a căror aglomerare amenință spiritul cu strivirea, ci prin ordine, sistematizare, sinteză, orizont larg, etc. În această din urmă privință, cea de a doua jumătate a secolului nostru promovează orientări integralist-funcționaliste, ce determină o atitudine epistemologică unitară de concepere a cunoștințelor și a instrumentelor de acțiune.

Spiritul epocii atestă o vocație globalistă în ordonarea stocului imens de date cucerite pe calea investigației științifice și prin conceptualizarea experienței practice.

Dimensiunile producției, ca și cele ale productivității muncii, se află sub puterea științei, și ambele sub incidența educației. Preocupările specialiștilor pentru dezvoltarea economico-socială se îndreaptă către descoperirea acelor modalități care să faciliteze traducerea ideilor științifice în valori economice.

Știința însăși se află până la un punct sub puterea educației. Ea n-ar putea deveni forță de producție, dacă mai întâi n-ar trece prin educație, adică dacă nu ar fi asimilată în anumite limite de către diversele categorii de oameni potrivit cu specificul profesiunilor. Se recunoaște astăzi că știința devine cu adevărat o forță de producție în măsura în care formează și dezvoltă atitudini, priceperi, abilități.

Programele UNESCO în care această idee este mereu prevăzută, traversând întreaga activitate a acestei mari instituții educaționale. Este interesant de menționat că aproape fiecare program UNESCO, indiferent de conținutul problemelor (de apărare a mediului sau a culturii, de promovare a culturii, de promovare a științei și tehnologiei, etc.) se exprimă sau se încheie cu recomandări referitoare la măsuri educative specifice domeniului abordat.

Se observă că știința și tehnologia își găsesc în educație nu numai o cale de propagare și de elaborare teoretică, ci și o modalitate de a fi transpuse în practică potrivit cu cerințele diverselor sectoare ale vieții personale și sociale. Referitor la această idee, care privește atât dezvoltarea științei, cât și folosirea ei, G.Văideanu o concretizează într-o formulare concisă în

expresia: „dezvoltarea va trece prin educație sau dezvoltarea se va face cu ajutorul educației ori nu se va realiza deloc”¹⁹.

Felul în care se dezvoltă lumea contemporană este legat, în mare măsură, de modul în care educația poate să satisfacă cerințele acestei dezvoltări. În general, răspunsurile educației se situează pe două mari planuri: unul al lărgirii ariei și conținuturilor educației și altul constituit din inovațiile în conceperea și efectuarea proceselor educative. Dacă în primul caz se impune o elaborare riguroasă a educațiilor, în al doilea caz se impune problema regândirii procesului de educație, în privința orientării, dimensionării, instrumentalizării elementelor de conținut, în vederea integrării tinerei generații în viața socială prin intermediul profesiei.

Noile tipuri de conținuturi reprezintă cel mai pertinent și mai util răspuns al sistemelor educative la imperativele generate de problematica lumii contemporane.

Încercând să răspundă acestora, „noile educații” adăugate s-au constituit și s-au impus într-un timp foarte scurt, dat fiind faptul că ele corespund unor trebuințe de ordin socio-pedagogic din ce în ce mai bine conturate (G.Văideanu, 1988)²⁰.

În denumirea acestor educații vom folosi și noi expresiile care figurează în programele UNESCO, adoptate în toate cele peste 160 de state membre și în dicționarele sau glosarele internaționale:

Educația relativă la mediu
Educație pentru pace și pentru cooperare
Educația pentru participare și pentru democrație
Educație în materie de populație
Educația pentru o nouă ordine economică internațională
Educația pentru comunicare și pentru mass-media
Educația pentru schimbare și dezvoltare
Educația nutrițională
Educația economică și casnică modernă
Educația pentru timpul liber

Figura 2. "Noile educații" ce se regăsesc în programele UNESCO

Pentru introducerea noilor tipuri de conținuturi, s-au conturat deja două strategii. Prima strategie vizează promovarea unor noi modele consacrate diferitelor educații, iar în unele cazuri chiar a unor noi discipline. Tot aici includem și încercarea de a grupa câteva discipline „noi” într-o disciplină cuprinzătoare: „educația cetățenească”, „educația globală”, „educația internațională”, etc. Proliferarea disciplinelor educative creează însă probleme educatorilor prinși în dilema acceptării statu-quo-ului sau a supraîncărcării planului de învățământ. Se pune, totodată, și problema pregătirii unor profesori capabili să predea astfel de discipline cu caracter bi- sau pluridisciplinar.

Ea are, însă și dezavantaje care se cer cunoscute și pentru care trebuie căutate remedii. Noile conținuturi, distribuite în sfera mai multor discipline, nu dispun de o coordonare și astfel se pot pierde în masa cunoștințelor specifice diferitelor materii.

Este greu de evaluat în acest caz nivelul pregătirii elevilor în domenii cum sunt: cunoștințele, priceperile și atitudinile privitoare la protejarea mediului sau la noua ordine economică internațională, cunoștințele, priceperile și atitudinile relative la democrație și participare, etc. Tot atât de posibilă devine situația când profesorii ar rămâne preocupați de

¹⁹ Văideanu, G., (1996), *UNESCO 50 – Educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.121

¹⁹ Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.55

³³ Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.14

specificitatea disciplinei, marginalizând noile tipuri de conținuturi. Tocmai de aceea ar fi necesar ca pentru fiecare dintre aceste educații distribuite în aria mai multor discipline să se stabilească o disciplină cu rol conducător. Titularul cu rol conducător ar trebui să realizeze conexiunile între elementele distribuite în cadrul diverselor discipline, dar și între cunoștințele ce parvin din mediul nonformal și informal.

Dinamica și caracteristicile educației contemporane trebuie să pună accentul pe tendințele și orientările actuale, pe date și exemple semnificative, pe identificarea unor probleme deschise. Dintr-o activitate instituționalizată, limitată la transmiterea informației, având un caracter elitist, educația a devenit azi subsistemul social care însoțește și alimentează dezvoltarea celorlalte subsisteme.

Evoluția rapidă, ritmul accelerat al schimbărilor, probabilitatea apariției unor conflicte, precum și presiunea unor exigențe morale, tehnice, ecologice, obligă societatea, prin specialiști și experți să analizeze și să reconsidere periodic întreg domeniul al educației, în toți vectorii săi – finalități, structuri, principii, resurse, conținuturi.

Cu privire la sursele de ordin științific – tehnologic, trebuie remarcat faptul că valorile științei și tehnicii, spiritul inventiv și aplicativ, noile atitudini și mentalități, ca și modul de a fi și deveni, cerute de societatea modernă, se învață în interiorul subsistemelor educative și ale autoeducației continue, aceasta fiind posibilă când este precedată de o perioadă de formare intensivă și sistematică, activitatea formatorilor devenind tot mai complexă. Pregătirea continuă este reclamată de uzura accelerată a cunoștințelor, de individualizarea instruirii, interdisciplinaritate, nevoia de reconversie profesională²¹.

Lumea contemporană generează o gigantică mișcare de idei, invenții, descoperiri, o creștere exponențială a informațiilor și a tehnologiilor de vârf.

Fiecare epocă de dezvoltare a științelor are caracteristic existența a două procese simultane:

- unul de diferențiere, de înmulțire a disciplinelor, de subliniere a specificului lor și de specializare;
- al doilea de integrare, de unificare a metodelor, a teoriilor și chiar a obiectului de cercetare²².

Cunoștințele științifice sunt supuse prelucrării pedagogice, din fiecare știință fiind reținute ramurile ei fundamentale, căci "aceste acumulări educative concretizate în calități intelectuale și caracteriale bine consolidate și corect transmise de la o generație la alta, sunt fundamentale pentru asigurarea progresului social, pentru asigurarea continuității în schimbare și pentru afirmarea identității culturale a oricărei națiuni"²³.

Mai mulți autori observă că nu trebuie omisă caracteristica sistemului social înăuntrul căruia acționează persoanele²⁴. Dar nu este suficientă studierea conduitei sociale ca produs al societății și nici nu trebuie ignorate analizele comparative interculturale spre a surprinde fenomenele analizate ale diferitelor tipuri de societăți și culturi, de la o țară la alta, de la societate la alta, de la o cultură la alta.

Referitor la sursele culturale – politice, majoritatea programelor educaționale au preluat paradigma societății educaționale ca pe un proiect major, căruia îi sunt subordonate celelalte politici, prin care paradigma educației centrate pe școală este înlocuită prin cea a educației permanente. În prezent, învățământul românesc se află într-un moment de răscruce, după o

---

²¹ Orășnescu, D., Orășnescu, C., (2001), *Învățarea motrică*, Editura Universitaria, Craiova, p.187

²² Malița, M., (2000), *Cronica anului 2000*, Editura Politică, București, p.32

²³ Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.16

²⁴ Ralea, M., Herseni, T., (1966), *Introducere în psihologia socială*, Editura Științifică, București, p.150

perioadă îndelungată de stagnare structurală, dar și de acumulare a unor idei novatoare. După 1990, el a înregistrat explozii cantitative prin multiplicarea necontrolată a numărului de discipline noi introduse în planurile de învățământ. Multe dintre aceste dezvoltări s-au produs în absența unei concepții coerente și cât de cât acceptate de majoritatea cadrelor didactice.

Consecvența în dispersie și conflict a condus la amânarea unei decizii importante și a facilitat cronicizarea crizei învățământului. S-a impus instituirea de mecanisme specifice pentru a stimula adaptarea și flexibilitatea învățământului, pentru a crea condiții de creștere a calității instruirii și educației. În condițiile unei puternice recesiuni economice, criza de valori este adâncită de o acută criză managerială, datorată nu atât lipsei de competențe, cât dispersiei acestora.

Pericolul extinderii penuriei de competențe este tot mai real, tinerii fiind cei mai afectați de această stare, șomajul și emigrarea fiind alternative ale unei opțiuni forțate. Societatea românească recunoaște necesitatea dezvoltării învățământului, dar această retorică nu are corespondent tranșant într-o susținere substanțială.

Concluzii:

1. Studiile actuale de didactică insistă pe prezentarea unui model de selecționare și organizare a conținuturilor în corelare cu teoria obiectivelor, cu baza psihologică, cu modalitățile de proiectare și realizare a acestora, printr-o mai eficientă activizare a elevilor, evaluarea atingerii cu succes a obiectivelor. Avem de-a face cu o concepție care privește planificarea, proiectarea, programarea realizării unor obiective, prin integrarea conținuturilor selectate, cu anumite strategii și finalizate prin evaluare, reglare pe o anumită durată, la un anumit nivel școlar.
2. Considerarea surselor de ordin socio – profesional trebuie să pornească de la faptul că, pentru o anumită funcție socială, pregătirea eficientă depinde de caracterul standardizat al comportamentului membrilor societății. Astfel de standarde alcătuiesc modele culturale care oferă indivizilor un adevărat ghid, indispensabil pentru diferite împrejurări ale vieții.
3. Deși demersul are un caracter global vizând evoluția sistemelor educative, în centrul analizei trebuie să se situeze finalitățile și conținuturile, adică acele componente ale educației prin care aceasta își exercită funcțiile sale sociale și culturale, cea pertinentă a conținuturilor în raport cu ansamblul resurselor ce impun atenției planuri de învățământ și programe analitice ce au la bază surse de ordin științific – tehnologic, surse de ordin socio – profesional, surse de ordin cultural – politic, interesele și aspirațiile tinerilor.
4. În multe țări, ca și în țara noastră, se recurge din ce în ce mai mult la a doua strategie și anume la ceea ce în programele UNESCO este denumit cu expresia „*approche infusionnelle*”, adică o infuzie de elemente noi în cadrul conținuturilor tradiționale. Această modalitate are avantaje indiscutabile: nu se aduc modificări importante structurii planului de învățământ, nu se impune formarea unor noi categorii de profesori, ci doar perfecționarea acestora.

Bibliografie:

1. Cristea, S., (1996), *Pedagogie – pentru pregătirea examenelor de definitivat, grad didactic II, grad didactic I, reciclare*, Editura Hardiscom, Pitești, p.12
2. Kant, I., (2002), *Despre pedagogie*, Editura Paideia, București, p.12
3. Durkheim, E., (1980), *Sociologie și educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.81
4. Cerghit, I., (2006), *Metode de învățământ*, Editura Polirom, Iași, p.120
5. Cucuș, C., (2006), *Pedagogie, Ediția a II-a revazută și adăugită*, Editura Polirom, Iași, p.40
6. Debesse, M., (1970), *Psihologia copilului de la naștere la adolescență*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 75
7. Păun, E., Șerbănescu, L., (2008), *Educabilitatea. Medii educaționale și factorii dezvoltării personalității umane*, în Potolea, D., Neacșu, I., Iucu, R.,B.,Pânișoară, I.,O., coord. – Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II, Editura Polirom, Iași, p. 106-107
8. Dewey, J., (1972), *Democrație și educație – O introducere în filozofia educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.280
9. Orțănescu, D., Orțănescu, C., (2001), *Învățarea motrică*, Editura Universitaria, Craiova, p.184
10. Narly, C., (1995), *Problema idealului pedagogic*, în Modelul uman și idealul educativ (Antologie de texte), Editura Didactică și Pedagogică, București, p.94
11. Nicola, I., (1993), *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p. 70
12. Dancsuly, A., (1979), *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p68
13. Todoran, D., (1982), *Probleme fundamentale ale pedagogiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.57
14. Cristea, S., (2000), *Dicționar de pedagogie*, Editura Litera, Chișinău, p.81
15. Cucuș, C., (2002), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, p.41
16. Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.55
17. Ilich, I., (1977), *Deșcolarizarea societății și rețetele cunoașterii*, în Sociologia educației și învățământului, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.235
18. Văideanu, G., (1996), *UNESCO 50 – Educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București, p.121
19. Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.55
20. Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.14
21. Orțănescu, D., Orțănescu, C., (2001), *Învățarea motrică*, Editura Universitaria, Craiova, p.187
22. Malița, M., (2000), *Cronica anului 2000*, Editura Politică, București, p.32
23. Văideanu, G., (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, p.16
24. Ralea, M., Herseni, T., (1966), *Introducere în psihologia socială*, Editura Științifică, București, p.150